

ความตายและอมตะ ตอน 1

Minsen Concept (สารธรรม นวปัญญา) 10 มกราคม 2567

ช่วงเดือนธันวาคม ต่อต้นเดือนมกราคม ผู้เขียนใช้เวลาอยู่กับอาการจากลาของผู้ใหญ่หลายท่านที่จากไปโดยไม่กลับมาพบหน้ากันอีกในภพนี้ และมีโอกาสฟังคำพระสวดอภิธรรมมัตถสังคหะค่อนข้างบ่อย จึงค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับความหมายและเจตนารมณ์ของการสวด เพราะเดิมเชื่อว่าเป็นการสวดให้ผู้ชายขงนั้ แต่ภายหลังเป็นการบอกผู้ที่มาร่วมงาน และถือเป็นแก่นของพุทธศาสนา เพราะ เมื่อใดที่มีความเศร้าโศก สูญเสียมาก โอกาสที่จะเข้าใจสัจธรรมของชีวิตจะยิ่งสูงขึ้น

การสวดพระอภิธรรมเป็นการสนองพระคุณของมารดาบิดา ตามแบบอย่างทีพระจริยาวัตรขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เสด็จขึ้นไปบนสวรรค์ชั้นดาวดึงเพื่อโปรดพุทธมารดา ที่ได้สิ้นพระชนม์ไปแล้ว เป็นการสืบทอดประเพณีมาแต่ดั้งเดิมตั้งแต่ ล้านนา สุโขทัย จนมาถึงรัตนโกสินทร์ โดยบทสวดนี้ไม่กล่าวถึงบุคคล มีเนื้อหาสาระที่ลึกซึ้ง แม้จะฟังคำแปลก็ยังไม่เข้าใจได้ยาก แต่เปรียบเสมือนรากแก้ว การฟังแม้จะไม่รู้เรื่องก็สามารถวางใจให้เกิดมหากุศลจิต โดยสำรวจตั้งใจฟัง ไม่เบื่อน่าย ไม่สมทนทนแข่งกับเสียงสวด และการฟังสวดนี้ในสมัย รัชกาลที่ ๕ เมื่อครั้ง สมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์ทกมารีรัตน์ พระบรมราชเทวีสิ้นพระชนม์ พระองค์ท่านเสียพระทัยมาก แต่ด้วยบทสวดนี้ทำให้คลายความเศร้าไปได้บ้าง ด้วยพระองค์ท่านเข้าใจพระสูตรบ้าง เพราะพระสูตรนี้แสดงถึงสภาวะธรรมของขั้น ๕ เดือนผู้เข้าร่วมพิธีสวดอภิธรรม ให้ตระหนักถึงธรรมชาติของชีวิตที่มีเกิดแก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดา และเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และปลายทางของทุกชีวิต คือ ความตายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

บทสวด กุสะลาธัมมา อุกสะลาธัมมา อพฺยาอะตา ธัมมา ฯ หมายถึงธรรมที่มีกุศล มีผลทำให้เป็นสุขตลอดไป ธรรมที่เป็นอกุศล มีผลทำให้เป็นทุกข์ตลอดไป ธรรมที่เป็นกลาง ๆ ไม่เกาะทั้งกุศลและอกุศล นั่นคือ จิตที่เป็นกุศล จะมีปัญญาประกอบทำให้น่าไปเกิดในกามาจรสวรรค์ เป็นจิตที่ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส ที่เป็นกุศล เช่น รูปพระพุทธ เสวยธรรม กลิ่นหอมรูป รสพระธรรม มีการเจริญพุทธธานุสสติ คือ เมื่อจิตที่เป็นกุศลนี้ถึงอารมณ์ที่เป็นกุศลต่าง ๆ สามารถทำให้ได้ผลเป็นอรูปธรรม เกิดสมาธิจิตตั้งมั่นในอารมณ์ที่เป็นกุศล

บทสวด ปัญจักขันธา รูปักขันโธ เวทนนะขันโธ สัญญาขันโธ ฯ หมายถึงสภาวะธรรมชาติ ที่กล่าวถึงรูปที่ประกอบด้วยธาตุต้องมีการสลายไป เวทนา คือ ความรู้สึก สัญญา คือ ความจำ สังขาร คือ การปรุงแต่งให้เกิดความคิดและชั่ว วิญญาณ คือ ความรู้สึกสัมผัสกับ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทั้งดีและไม่ดี ซึ่งมีทั้งหลายและละเอียด เลวและดี ทั้งอยู่ไกลและอยู่ใกล้ โดยทั้งหมดนี้ คือ ร่างกายเรานั้นเอง

บทสวด สังคะ โห อะสังคะโห สังคะหิเต อะสังคะหิตัง ฯ หมายถึง การรวมธรรมที่มีเหตุปัจจัยอันเดียวกันให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน รวม จิต เจตสิก (อารมณ์ความคิด) และรูปเข้าเป็นหมวดหมู่เดียวกัน และสิ่งที่ไม่เข้าหมวดหมู่ โดยธรรมที่ประกอบกันได้ คือ ธรรมที่มีความเกิดดับเหมือนกัน มีวัตถุที่ตั้งเหมือนกัน และมีอารมณ์เป็นอันเดียวกัน ได้แก่เจตสิก มีเกิดขึ้นพร้อมกับจิต ธรรมที่ประกอบกันไม่ได้ คือ ธรรมที่มีความเกิดดับไม่เหมือนกัน หรือการเอาธรรมที่เกิดดับไม่เหมือนกัน เข้าไปประกอบกับธรรมที่มีความเกิดดับเหมือนกัน

บทสวด จะปญฺญัตติโย ชันชะปญฺญัตติ อายะตะนะปญฺญัตติ หมายถึง การตั้งสภาวะธรรมชาติเรียกชื่อให้ถูกต้อง คือ

ขั้น ๕ ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

อายตะ เป็นเครื่องมือเชื่อมต่อกับขั้นอันก่อนให้เกิดบุญหรือบาป เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

ธาตุ คือลักษณะของคน ที่มีการเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ซึ่งถือว่าเป็นธรรมชาติ

สังจะ คือ ความจริง ๔ ประการ คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์

อินทริย คือ ความเป็นใหญ่ในหน้าที่ของตน คือ ตาเป็นใหญ่ในการเห็นรูป หูเป็นใหญ่ในการฟังเสียง จมูกเป็นใหญ่ในการดมกลิ่น ลิ้นเป็นใหญ่ในการลิ้มรส กายประสาทเป็นใหญ่ในการสัมผัส

บุคคล หมายถึงธรรมชาติอันประกอบด้วย ๕ ธาตุ มี ๑๒ อาการ คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ตับ ไต ไข ปวด ขี้ เยี่ยว เสดล เลือด มันทมอม ฯ

และบุคคลมี ผู้พ้นกิเลสแต่ยังขาดไม่หมด มีพระโสดาบัน เป็นต้น บุคคลที่พ้นกิเลสเด็ดขาด ได้แก่พระอรหันต์ บุคคลที่ได้ ฌานสมาบัติไม่คล่อง ย่อมเป็นทาสของนิรวณ (พอใจในกาม ปองร้าย ง่วงนอนหุดหู่ ฟุ้งซ่าน ลังเลสงสัย) ผู้ที่ได้ ฌานสมาบัติคล่องไม่เป็นทาสนิรวณอีก ผู้ที่ได้ ฌานสมาบัติขั้นต่ำมีโอกาสเสื่อมในฌาน ผู้ที่ได้ขั้นสูงจะไม่เสื่อมในฌาน บุคคลที่เป็นปฏุขหนาด้วยกิเลส บุคคลที่เจริญกรรมฐานถึงขั้นเป็นพระ

อริยะ บุคคลที่เว้นจากการทำชั่วเพราะกลัวบาป บุคคลที่ไม่กลัวต่อทุกอย่างเพราะไม่มีความชั่วในจิต บุคคลที่มีวาสนาบารมีแก่กล้าได้รับรรุกรรมผลในชาตินี้ บุคคลที่วาสนาบารมีอ่อนยังไม่บรรลุมรรคผล บุคคลที่ทำอนันตริยกรรม ๕ ประการ ต้องตกนรก บุคคลธรรมดาต้องเวียนว่ายตายเกิด บทสวด ปุคคะ โลอุปะลัพกะติ สัจฉิตตะปะระมัตถะนาคิ อามันตา ฯ หมายถึงบุคคลเกิดมาได้โดยธรรมเป็นเครื่องทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน มีอยู่ในพระพุทธศาสนา

บทสวด เข เกจิคุสะลาธัมมา สัพเพเต คุสะลามูลา ฯ หมายถึง ธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศลมูล คือ รากเหง้าของความดี ได้แก่ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง ย่อมให้ผลเป็นสุข และธรรมที่เป็นรากเหง้าของธรรมอย่างอื่นอีก เช่น ทาน ศีล ภาวนา ธรรมที่นอกเหนือไปจากนี้ ได้แก่ ศีล สมธิ ปัญญา

บทสวด เหตุปัจจะโย อารัมมะณะปัจจะโย อะธิปะติปัจจะโย ฯ หมายถึง ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง และทาน ศีล ภาวนา เป็นปัจจัยให้เกิดในที่มิสุข อารมณ์ความยินดีใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นปัจจัยให้เกิดธรรมได้ทั้งดีและไม่ดี อิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นธรรมที่ทำให้จิตเป็นใหญ่เหนือสิ่งใด และเกิดธรรมอื่น จิตจะดีหรือชั่วอาศัยอารมณ์ความคิด เป็นปัจจัยให้เกิดธรรมทั้งดีและไม่ดี อารมณ์ของจิตที่แล่นเข้าไปยินดีในรูป กลิ่น เสียง รส สัมผัส เป็นปัจจัยให้เกิดธรรมทั้งดีและไม่ดี กรรม คือบุญและบาปที่ทำไว้แล้ว เป็นปัจจัยให้บุคคลเกิดในที่ดี และชั่ว ฉานสมาบัติเป็นปัจจัยให้ไปเกิดเป็นพรหม มรรค ๘ ประการ เป็นปัจจัยให้บุคคลเป็นพระอริยเจ้า จิตและอารมณ์ความคิดทั้งดีและไม่ดี ซึ่งออกจากร่างกายที่ตายแล้วเป็นปัจจัยให้เกิดในร่างกายใหม่ทั้งดีและไม่ดี จิตและอารมณ์ความคิดที่แยกออกเป็นฝ่ายดี และฝ่ายชั่ว เป็นปัจจัยให้ให้เกิดในภพใหม่ที่ดีและไม่ดี จิตและอารมณ์ความคิดทั้งดีและไม่ดี เป็นปัจจัยให้เกิดธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาทั้งดีและไม่ดี ติดตามเรื่องราวอื่น ๆ ได้จาก www.minsenconcept.com